

04.12.2017

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON PALVELUJEN VALINNANVAPAUDEN VALMISTELUN TILANNEKATSAUS

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu uutta hallituksen esitysluonnosta laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hallituksen esitysluonnos on parhaillaan lausuntokierroksella, joka päättyy 15.12.2017. Hallituksen esitys valinnanvapauslaiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle maaliskuussa 2018. Samalla peruutettaisiin eduskunnassa vireillä oleva valinnanvapauslakia koskeva hallituksen esitys HE 47/2017.

Uutta hallituksen esitysluonnosta valmisteltaessa on otettu huomioon perustuslakivaliokunnan antama lausunto (PeV 26/2017 vp.) keväällä 2017 annetusta valinnanvapauslakia koskevasta hallituksen esityksestä (HE 47/2017). Lisäksi on valmisteltu muita tarpeellisia muutoksia.

Olenneimpia muutoksia aikaisempaan esitykseen on suoran valinnan palveluja ja asiakassetelipalveluja koskevan yhtiöittämisvelvollisuuden poistaminen. Maakunnan liikelaitos voisi itse tuottaa myös mainittuja palveluja ja lisäksi edellytettäisiin, että maakunnan liikelaitoksella olisi oltava oma sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö. Maakunta voisi perustaa niitä varten erillisen tai erillisiä liikelaitoksia tai ainakin sen olisi eriytettävä niiden kirjanpito muusta liikelaitoksen toiminnasta.

Muita olennaisia muutoksia ovat muun muassa sosiaali- ja terveyskeskusten palveluvalikoiman muutokset, suoran valinnan palveluissa käytettävän asiakassetelin poistaminen, maakunnan liikelaitoksen myöntämän asiakassetelin käyttöönottoa koskevat velvoitteet sekä voimaantulo- ja siirtymäaikojen muutokset.

Sosiaali- ja terveyskeskuksen, suunhoidon yksikön ja maakunnan liikelaitoksen valintaan sitouduttaisiin puoleksi vuodeksi. Aiemman esityksen mukaan uuden valinnan olisi voinut tehdä vuoden päästä edellisestä valinnasta.

Sosiaali- ja terveyskeskuksen palveluvalikoimaan kuuluisi yleislääkäritasoinen terveydenhoito (lääkärin ja hoitajan vastaanotot, kuntoutuksen palveluja, laboratorio- ja kuvantamispalveluja) sekä sosiaalihuollon yleinen ohjaus ja neuvonta. Lisäksi sosiaali- ja terveyskeskuksen palveluihin olisi sisällytettävä ainakin sisätautien, lastentautien, geriatrian ja silmätautien erikoisalojen erikoislääkäreiden konsultaatio- ja vastaanottopalveluja. Sosiaalipalvelut olisivat kokonaisuudessaan maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla lukuun ottamatta sosiaali- ja terveyskeskuksissakin annettavaa sosiaalihuollon yleistä ohjausta ja neuvontaa. Lisäksi maakunnan liikelaitos tuottaisi suurimman osan erikoissairaanhoidon palveluista, neuvolapalvelut, kotisairaanhoidon ja kuntoutuksen palveluja sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut.

Säännöstä maakunnan liikelaitoksen sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä tarjoamista palveluista muutettiin siten, että maakunnalla olisi velvollisuus, ei vain mahdollisuus, tarjota sosiaalihuollon konsultaatiopalveluja sosiaali- ja terveyskeskusten yhteydessä.

Sosiaali- ja terveyskeskukset ja suunhoidon yksiköt eivät antaisi asiakaseteleitä, mutta ne voisivat käyttää alihankkijoita suoran valinnan palvelujen tuottamiseen. Asiakasseteli olisi käytössä vain maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa muissa kuin suoran valinnan palveluissa.

Asiakasseteliä koskevia säännöksiä muutettiin siten, että maakunnan olisi otettava asiakasseteli käyttöön tietyissä säädetyissä palveluissa. Maakunnan liikelaitoksen olisi tarjottava asiakkaalle asiakasseteli tuotantovastuulle kuuluksissa valinnanvapauslakiluonnoksen 24 §:n 1 momentissa säädetyissä palveluissa (osa sosiaalisen kuntoutuksen palveluista, kotipalvelu, kotihoito, asumispalvelut, vammaisten henkilöiden työtoiminta, kotisairaanhoido, lääkinnällinen kuntoutukseen liittyvät terveydenhuollon ammattihenkilön yksittäiset vastaanotokäynnit, polikliinisesti toteutettavat kirurgiset toimenpiteet, suunhoidossa tarpeelliset hammasproteettiset hoidot, kiireetön leikkaustoiminta, jota ei ole valtakunnallisesti tai alueellisesti keskitetty yliopistolliseen sairaalaan tai vastaavaan yksikköön sekä sairaanhoidolliset käynnit terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle kiirettömässä hoidossa).

Valinnanvapauslakiluonnokseen lisättiin säännös asiakassuunnitelmasta joka selventää lain muihin säännöksiin sisällytettä periaatetta, että asiakkaalle laadittaisiin palvelutarpeen arvioinnin perusteella tarvittaessa asiakassuunnitelma, jossa olisi kaikki asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelut tuotantovastuusta riippumatta. Maakunnan liikelaitos, sosiaali- ja terveyskeskus ja suun hoidon yksikkö olisivat kukin omalta osaltaan vastuussa suunnitelman laatimisesta ja kaikki valinnanvapauslain mukaisten palvelujen tuottajat olisivat velvollisia noudattamaan asiakassuunnitelmaa.

Valinnanvapauslakiluonnokseen lisättiin säännös asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin perusteella annettavien palvelujen kielestä. Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin perusteella annettavat palvelut tuotettaisiin suomen tai ruotsin kielellä tai molemmilla kielillä.

Valinnanvapauslakiluonnoksen muutoksenhakusäännöksiä on tarkennettu muun muassa siten, että säännöksessä mainittaisiin, mistä päätöksistä voi tehdä maakuntavalituksen. Hallinnon yleislakeja sovellettaisiin kaikkiin valinnanvapauslain mukaisiin palveluntuottajiin, ei vain suoran valinnan palveluntuottajiin.

Hallintopäätöstä, tuottajia koskevia ehtoja ja korvauksia koskevia pykälä on tarkennettu.

Valinnanvapauslain ehdotettaisiin tulevan voimaan vuoden 2020 alusta lukien. Tuosta ajankohdasta lukien asiakkaalla olisi mahdollisuus valita maakunnan liikelaitos ja sen palveluyksiköt. Lisäksi henkilökohtainen budjetti olisi otettava maakunnissa käyttöön vuoden 2020 alusta lukien. Asiakasseteli voitaisiin ottaa käyttöön vuoden 2020 alusta lukien, mutta se olisi otettava käyttöön viimeistään 1.7.2020 kaikissa maakunnissa. Joissakin erikoissairaanhoidon palveluissa (kiireetön leikkaustoiminta ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden vastaanotokäynnit) asiakasseteli olisi otettava käyttöön viimeistään 1.1.2022. Sosiaali- ja terveyskeskukset aloittaisivat toimintansa vuoden 2021 alusta lukien ja niihin olisi sisällytettävä erikoislääkäripalveluja 1.1.2022 lukien. Suunhoidon yk-

siköt aloittaisivat vuoden 2022 alusta lukien ja niihin olisi sisällytettävä erikoishammaslääkäripalveluja 1.1.2023 lukien.

